

La posició dels agents socials respecte la protecció ambiental al Baix Ter.

Mecanismes explicatius

Júlia de Quintana Medina

Tutor: Jordi Tena

El Baix Ter és un dels sectors del litoral català amb més biodiversitat. A la zona, l'explotació agrària i la forta pressió humana i urbanística vinculada al turisme fan necessària una gestió activa dels espais naturals per evitar-ne el deteriorament. Per tal d'integrar la conservació ambiental i les activitats econòmiques, fa temps que s'aposta per posar en valor l'entorn natural com a estratègia pel desenvolupament local. Aquesta línia estratègica es consolida l'any 2010 amb la creació del Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter (PN). L'impacte del PN pot ésser molt positiu pel conjunt de la societat, tanmateix, encara s'estan dissenyant els instruments de gestió i falta consens entre els agents socials del territori.

En el treball, a partir d'un exercici de ciència social qualitativa, s'han identificat mecanismes que expliquen la posició dels agents socials respecte la protecció ambiental i la seva estratègia per defensar-la públicament. Del seu anàlisi en deriven recomanacions polítiques que poden millorar la gestió del PN.

El sector turístic i l'agrari s'han oposat al PN. No obstant, l'evidència disponible indica que aquest seria beneficiós per als seus interessos. Pel que fa al sector turístic, la protecció ambiental té una estructura de dilema del presoner. És un bé públic que permet consolidar un model de "turisme sostenible" però cap dels empresaris té incentius per col·laborar individualment. La creació del PN els obliga a moure's cap a l'òptim mútuament cooperatiu, per tant, si fossin perfectament racionals, haurien de donar-hi suport. L'oposició pot explicar-se per *miopia temporal* i/o *aversió al risc o al canvi*. Per vèncer les resistències d'aquest sector, cal consolidar una estratègia comuna a llarg termini i crear els instruments de gestió pertinents per garantir la cooperació.

Pel sector agrari, el PN pot potenciar l'activitat agrària ecològica i aportar valor afegit al producte, però falta informació respecte mesures agroambientals. Per aquest motiu, l'oposició al PN podria explicar-se per *racionalitat instrumental*. No obstant, també podria respondre al fet que el sector manifesta *creences esbiaixades* respecte la gestió compartida de l'activitat agrària. D'altra banda, la col·laboració dels propietaris agrícoles és fonamental per garantir l'èxit, de manera que les seves reticències podrien donar lloc a una *profecia que es compleix a ella mateixa*. Per evitar aquest escenari, caldria millorar la informació i fer pedagogia de les possibilitats del PN.

Finalment, s'ha analitzat la postura de les entitats del territori. D'una banda, els conservacionistes han actuat motivats per algun tipus de *norma o motivació pro social* defensant la creació del PN. Pel contrari, l'entitat Plataforma Defensem Catalunya, des d'una posició típicament *llibertariana*, ha adoptat una postura *deontològica* oposant-se a la creació del PN i a qualsevol altra figura de protecció independentment de les conseqüències.

UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

La posició dels agents socials respecte la protecció
ambiental al Baix Ter.

Mecanismes explicatius

Treball de Fi de Grau

Júlia de Quintana Medina

Tutor: Jordi Tena

Índex

I. Introducció.....	1
II. Principals actors implicats en el procés	5
III. Impacte de la protecció ambiental en el desenvolupament local	7
IV. Postura dels agents implicats en el procés	13
V. Anàlisi de la postura: mecanismes explicatius	19
VI. Recomanacions polítiques	26
VII. Conclusions	27
VIII. Bibliografia	29

I. Introducció

L'àrea del Baix Ter, situada al nord-est del Baix Empordà, és un dels sectors del litoral català amb més diversitat natural. La zona comprèn diversos espais amb un alt valor ecològic i paisatgístic i amb gran diversitat en fauna i flora, pel fet que barreja espais de muntanya (el massís del Montgrí), zones humides costaneres (els aiguamolls del Baix Ter) i paisatges submarins ben coneguts (el fons marí de les Illes Medes). A la vegada, a l'entorn del Baix Ter s'hi desenvolupen diverses activitats econòmiques amb una incidència directa respecte el territori. L'explotació agrària i especialment la forta pressió urbanística vinculada al turisme fa necessària una gestió activa dels espais per evitar-ne el deteriorament ambiental. La gestió de l'espai presenta una alta complexitat ja que s'han de combinar les mesures de conservació amb les diverses activitats econòmiques que s'hi desenvolupen (turisme, agricultura, pesca); a més hi ha un nombre molt elevat d'actors socioeconòmics implicats tant públics com privats. Per aquets motius, els instruments de planificació i gestió, especialment de caire normatiu, són eines essencials per garantir la protecció dels espais naturals i a la vegada afavorir la implicació dels agents socioeconòmics i el desenvolupament local (Quintana et al. 2008).

A la zona, la preocupació pública per la conservació ambiental s'inicià a finals de la dècada dels 90. Com a resultat d'una forta crisi turística¹ l'Ajuntament de Torroella de Montgrí i l'Estartit va optar per valoritzar el territori natural com a estratègia pel desenvolupament econòmic del municipi. Durant aquest període, l'Ajuntament va impulsar mesures per assegurar la conservació del territori. La més important va ser la modificació del Pla General d'Ordenació Urbana (aprobat definitivament l'any 2002) en el qual es modificava la qualificació urbanística de determinades zones urbanitzables, sobretot del litoral, a espai natural. Dos anys després, la Generalitat de Catalunya aprovava el Pla Director Urbanístic del Sistema Costaner i a la zona del Baix Ter nombrosos espais naturals quedaven protegits. D'ençà la modificació dels usos del

¹ Durant els anys 60 i 70 la zona del baix Ter, es consolidava com un destí turístic important. Torroella de Montgrí i l'Estartit van ser un dels municipis capdavanters a tenir presència en el mercat turístic. Els turistes, especialment procedents del Regne Unit i França venien atrets per la platja de sorra fina, de poca profunditat i ideal per famílies. En aquesta etapa es va promoure un tipus de model turístic "de sol i platja" i en conseqüència, va començar un procés urbanístic important per construir i adaptar les instal·lacions a les noves necessitats turístiques i econòmiques. El paisatge es va modificar de manera dràstica i l'impacte respecte el territori va ser molt destacat. Tanmateix, a finals dels anys 80, es va produir al municipi una forta crisi turística. L'Estartit començà a perdre competitivitat davant d'altres municipis de la zona (especialment, l'Escala i Pals) amb instal·lacions més modernes. Durant els anys anteriors a les primeres eleccions locals es va celebrar el *I Debat Costa Brava* on s'indicava la necessitat de canviar el model turístic cap a un que fos més sensible amb l'entorn natural i els residents de la zona. Aquestes reunions van suposar la primera reflexió pública sobre la problemàtica de l'expansió urbanística a les comarques gironines. Degut a la crisi turística que patia el municipi, els agents socials van prendre part activament al debat. Molts dels que hi van participar van formar part del primer ajuntament de la zona i van intentar implementar l'estratègia per modificar el model turístic. (Capellà, 2012a: 160)

sòl diversos projectes han contribuït a la preservació i recuperació de molts d'aquets espais naturals².

Com a reconeixement a l'esforç de protecció desenvolupat al Baix Ter, l'any 2005 el Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya, encapçalat per ICV, proposava la creació del Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter. El juliol del 2008 sortia a discussió pública l'Avantprojecte de llei del Parc Natural. Durant aquest període, tots els agents implicats varen realitzar les seves al·legacions. A grans trets, els representats del sector turístic i del sector agrari s'oposaven a la inclusió de certs espais³ i consideraven que el PN perjudicava el desenvolupament econòmic de la zona, molt dependent de les activitats turístiques i agràries. Pel contrari, els grups conservacionistes i els representats d'experts en matèria ambiental reclamaven l'ampliació del PN per garantir la protecció del territori i la connexió ecològica dels espais protegits (Jordi, 2008).

Després de les múltiples al·legacions i de la discussió entre els agents, l'any 2010 la Generalitat constituïa el Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter⁴. L'aprovació arribava els últims mesos de la legislatura tripartit; el Govern va prioritzar les demandes de protecció ambiental enfront de les demandes del sector turístic i agrari que varen veure en l'aprovació una maniobra política. Es donaven doncs, fortes discrepàncies entorn el futur funcionament del PN. (Pinilla, 2010). El desembre del mateix any, el nou Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural, encapçalat per Unió, que durant el procés d'al·legacions s'havia posicionat a favor de les demandes del sector agrari i turístic, plantejava donar més pes als agents del territori en la futura gestió del PN i fins i tot, afirmava que es podrien revisar els límits del PN si aquests ho consideraven pertinent, ja que segons les paraules del Conseller

² Destaquen algunes iniciatives de recuperació de la zona de Ter Vell als anys 90, promogudes per l'Ajuntament de Torroella de Montgrí i el Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya. L'any 1993, amb l'aprovació del Pla d'Espais d'Interès Natural, es va protegir els tres espais més emblemàtics: el Montgrí, una part dels aiguamolls del Baix Empordà i la part emergida de les illes Medes, així com la inclusió dels Espais a la Xarxa Natura 2000. A nivell Europeu s'han desplegat diversos projectes LIFE de restauració del medi natural: Life Ter Vell- Platera (1998, 2003) i Life Emyster (2005, 2008) i s'ha promogut accions que fan l'activitat agrària compatible amb el respecte al medi natural.

³ Els representats del sector agrícola demanaven l'exclusió de tota la zona agrícola del PN, especialment de la zona dels arrossars de Pals, Fontanilles i Palau-sator i les zones agrícoles de Belcaire. L'Associació Turística de Pals va reclamar que s'excloués la Platja de Pals un atractiu turístic molt important pel municipi. Per la seva banda, els empresaris turístics de Torroella de Montgrí i l'Estartit, es manifestaven en contra de la declaració de les Illes Medes, Reserva Natural Integral. (Jordi, 2010)

⁴ El PN comprèn els municipis de: Torroella de Montgrí, Pals, Belcaire d'Empordà, Palau-Sator, Ullà i Fontanilles i Gualta (Baix Empordà) i l'Escala (Alt Empordà). (Llei de Declaració del Parc Natural, Illes Medes i Baix Ter, 2010) Amb una superfície total de 8.192 ha. Es definien diferents graus de protecció regulats per diverses figures. En primer lloc, dues Reserves Naturals Parcials: la Reserva Natural Parcial de les Illes Medes (inclou l'àmbit marítim del parc situat entorn les Medes) i la Reserva Natural Parcial dels Aiguamolls del Baix Ter (inclou les llacunes i aiguamolls del sector del Ter Vell, la Platera, la bassa Fra Ramon, i les basses d'en Coll). En segon lloc, la Reserva Integral de les Illes Medes que compren la zona de les illes i illots de l'arxipèlag i finalment una zona perifèrica de protecció entorn la Reserva Natural Parcial Marina de les Medes.

Pelegrí, s'havia aprovat amb un “excés de protecció que anava en contra de la gent que viu de la terra” (Jordi, 2010). Aquesta revisió no s'ha fet formalment però tampoc no s'han dissenyat els instruments de gestió pertinents. La llei de declaració del PN (2010:15) preveia que en un període inferior a 5 anys s'havien de dissenyar el Pla Especial de Protecció del Medi Natural i del Paisatge, el Pla Rector d'Ús i Gestió i els plans, les normes i altres elements per garantir-ne el bon funcionament. Quatre anys després aquest instruments estan encara en fase de disseny.

Recentment (abril 2014) s'ha constituït la Junta Rectora, un òrgan de participació, consulta i tutela de la gestió del Parc Natural que té com a objectiu integrar la representació dels diferents agents implicats i interessats en el territori, i consensuar les accions orientades a millorar-ne la gestió (Direcció General de Medi Ambient i Biodiversitat, 2014). Diverses entitats ecologistes, sectors acadèmics i l'Ajuntament de Torroella de Montgrí i l'Estartit han criticat la composició⁵ de la Junta Rectora. Com destacava J. Pujol (entrevista 1) tècnic de medi ambient a l'Ajuntament de Torroella, “La Junta Rectora no és pràctica i no és la primera necessitat, s'haurien d'haver prioritzat altres eines de gestió per exemple, el Pla d'Usos i Gestió, que encara s'està redactant”. Així mateix les associacions conservacionistes, Associació Naturalistes de Girona, IAEDEN-Salvem l'Empordà i Fòrum l'Escala-Empúries consideren que la proposta “no respecta la representativitat justa i equitativa de tota la diversitat del territori social que inclou el PN[...] una junta d'aquestes característiques, formada per un total de 40 membres, serà poc efectiva i poc operativa. (IAEDEN, 2013). Com a conseqüència del llarg període de temps recorregut entre l'aprovació del PN i la posada en marxa dels òrgans i instruments de gestió, encara no s'ha definit una línia estratègica comuna i no s'han resolt les qüestions plantejades durant l'aprovació.

L'objectiu d'aquest treball és, en primer lloc, analitzar la possible repercussió de la protecció ambiental i especialment de la creació del PN sobre els agents socials del Baix Ter. En segon lloc, identificar i discutir possibles mecanismes que expliquin la percepció d'aquets agents socials en front la creació del PN, considerant tant en el seu posicionament privat com l'estratègia pública utilitzada. El present treball se centra en l'etapa que compren des de l'inici del període d'al·legacions a l'avantprojecte de llei fins a l'actualitat, amb la posada en marxa dels òrgans de gestió i la declaració de la Junta Rectora, tenint en compte que el procés encara esta en fase inicial, de discussió i negociació.

⁵ La junta inclou la presència de 41 representats. Està integrada per 8 ajuntaments (Torroella de Montgrí, Pals, Belcaire d'Empordà, i l'Escala, Palau-sator, Ullà, Fontanilles i Gualta), 20 entitats i organitzacions (9 del sector primari, 5 del sector turístic i 5 entitats socials en defensa del territori) i 12 representants de la Generalitat i altres administracions públiques.

El tema d'estudi presentat és rellevant tant a nivell acadèmic com polític. A nivell acadèmic s'aproxima als debats entorn l'acció col·lectiva, els conflictes territorials i el desenvolupament local. A més, de l'estudi de cas en poden derivar recomanacions polítiques que permetin dissenyar mecanismes de governabilitat i propostes d'intervenció més inclusives per la futura gestió del Parc Natural.

El present treball compta de, en primer lloc, una caracterització dels agents implicats en el procés. En segon lloc, s'exposen els impactes previstos del PN en termes de desenvolupament local. En tercer lloc, es realitza una descripció de la posició manifestada pels diversos agents durant el període considerat per, a continuació, discutir quins mecanismes expliquen la seva posició i la seva estratègia pública per defensar-la. També s'inclou un apartat de recomanacions polítiques i per últim unes conclusions.

II. Principals actors implicats en el procés

En el procés de creació el PN hi ha intervingut nombrosos actors polítics, socials i econòmics; que es poden classificar segons el sector que representen:

En primer lloc, destaca la participació de les entitats en defensa del territori. Per una banda, els grups conservacionistes, representats per dues entitats alt empordaneses el *Fòrum l'Escala – Empúries*, i la plataforma *l'IAEDEN-Salvem l'Empordà*. A nivell del Baix Empordà, l'associació més rellevant ha estat *Gent del Ter*. Totes les entitats tenen com a objectiu la protecció del patrimoni natural i cultural de l'Empordà i durant el procés han presentat al·legacions de forma conjunta. Ha tingut també un pes rellevant l'*Associació Naturalistes de Girona* una organització no governamental ecologista que actua a les comarques gironines per garantir la protecció del medi ambient, el territori i fomentar la justícia ambiental. Per altra banda, destaca la participació de *Plataforma Defensem Catalunya*, una associació de defensa dels usos, els costums, la propietat privada i el patrimoni cultural de la zona.

En segon lloc, l'àmbit acadèmic. Els representats del sector han estat, La *Càtedra d'Ecosistemes Litorals Mediterranis* en col·laboració amb el *Departament de Ciències Ambientals de la Universitat de Girona*. La Càtedra està vinculada a l'Ajuntament de Torroella de Montgrí i el seu objectiu principal és la conservació del patrimoni natural i el seu estudi, així com el desenvolupament d'un model de gestió territorial sostenible. Així mateix, destaca la participació de la *Fundació Mas Badia* un centre experimental agrícola, consorciat amb l'Institut de Recrear i Tecnologies Agroalimentàries i integrat per representats agrícoles que té com a objectiu la realització d'activitats d'experimentació agrícola que permetin orientar i millorar l'agricultura a la zona.

A nivell d'ens locals els municipis vinculats al PN són: l'Ajuntament de Torroella de Montgrí i l'Estartit, el municipi que més hectàrees aporta al parc, la gran majoria de titularitat pública; seguit per l'Ajuntament de Pals, el municipi que aporta més hectàrees privades. La zona del PN també inclou els municipis de: Bellcaire d'Empordà, l'Escala, Gualta, Fontanilles, Ullà i Palau-Sator.

Pel que fa referència al sector turístic destaquen les següents entitats: el *Club Nàutic l'Estartit*, una entitat turística lúdica i d'esport, *l'Estació Nàutica de l'Estartit*, també una entitat turística que mancomuna serveis de diverses empreses d'activitats nàutiques i terrestres així com propostes d'allotjament, gastronomia i comerç, i l'*Associació d'Empreses d'Activitats Subaquàtiques* que representa el sector de busseig i immersió. Totes tres són del municipi de Torroella de Montgrí i l'Estartit. Finalment, *l'Associació Turística de Pals*, una entitat que

agrupa la majoria d'empreses turístiques del municipi i els seus voltants i promociona el turisme familiar, esportiu, cultural i gastronòmic.

Per la seva banda, els representats del sector primari s'han dividit per tipus d'activitat.

Així en relació al sector agrari destaquen sindicats agraris amb presència a tot Catalunya com *Unió de Pagesos*; *l'Institut Agrícola de Sant Isidre* que defensa els interessos dels empresaris agrícoles, i l'associació de *Joves Agricultors i Ramaders de Catalunya* associada a PIMEC. A més, han participat en el procés associacions vinculades directament al territori com, la *Comunitat de Regants de la Presa de Colomers* i la *Comunitat de Regants de la Sèquia del Moli de Pals*. Així com, *l'Associació en Defensa Vegetal de l'Arròs de Pals* que ha tingut un paper molt rellevant, l'entitat concentra els interessos dels agricultors d'Arròs del municipi de Pals. El sector pesquer ha estat representat per la Confraria de pescadors de l'Estartit.

Per acabar, el promotor i regulador de PN és la Generalitat de Catalunya ja que les competències en matèria de protecció d'espais naturals a Espanya estan delegades a les CCAA. Segons l'equip de govern el departament promotor ha variat. Durant el govern tripartit el departament encarregat era el Departament de Medi Ambient, en l'actualitat ho és el departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca Alimentació i Medi Natural. Recentment s'ha constituït la Junta Rectora del PN de moment és l'únic òrgan de gestió i decisió vinculant que s'ha dissenyat.

III. Impacte de la protecció ambiental en el desenvolupament local

La primera i més important funció dels espais naturals protegits i especialment dels Parcs Naturals és assegurar la protecció i el manteniment de la diversitat biològica, la fauna, la flora i les característiques ecològiques de les zones que protegeixen. Recentment i com destaquen Clave, et al. (2008) seguint Donaire, González i Puertas (2005) les funcions atorgades als espais protegits han variat i actualment se'ls atribueix la necessitat de conservar el patrimoni natural, potenciar el desenvolupament socioeconòmic del territori i millorar la qualitat de vida de les comunitats locals. Aquesta és un idea àmpliament considerada a nivell europeu. L'Estratègia Territorial Europea reconeix explícitament aquesta funció i declara que l'ordenació del territori no només suposa una zonificació d'usos sinó que contribueix a la creació de models de desenvolupament integrals per un territori determinat (Clave, et al. 2008). Així mateix, les figures de protecció (principalment els parcs naturals) als països europeus, sobretot a Regne Unit i França, són instruments molt ben considerats a nivell social i aconsegueixen protegir el medi ambient i contribuir al desenvolupament socioeconòmic, així com, integrar les diverses activitats econòmiques de manera satisfactòria (Capellà et al. 2009, Capellà, 2012b).

Catalunya és la segona Comunitat de l'Estat en nombre d'hectàrees protegides, la història de protecció ambiental és recent i la figura més aplicada és la de zona protegida pel Pla d'Espais d'Interès Natural. Aquesta és la que menor grau de protecció atorga i la que contribueix menys al desenvolupament local, ja que es tracta d'una figura sense instruments de gestió activa. (Capellà et al. 2009, Mallarach, 2008). Precisament per tal de garantir la congruència entre la protecció ambiental i el desenvolupament local és indispensable dotar a les figures de protecció dels instruments de gestió i planificació corresponents. És en aquest sentit, que la figura de PN pren rellevància. El PN és una figura de reconeixement que incorpora instruments de gestió activa, integra representats de les entitats i organitzacions locals i garanteix el finançament, per tant, ofereix més garanties per assolir l'èxit a nivell ambiental, econòmic i social. La gestió activa és important per tots els tipus d'espais protegits, però és essencial en zones amb poques hectàrees i amb una densitat de població molt elevada, com és el cas del Baix Ter. Seguint Sarrias (2013) la figura de PN permet el reconeixement públic de la zona i la millora de la imatge pública, augmenta el compromís ambiental tant de les institucions com de la societat civil, motiva el desenvolupament cooperatiu i responsable i contribueix al desenvolupament ocupacional de la zona. En consonància amb aquesta perspectiva, la creació i gestió del Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i Baix Ter va encaminada a aconseguir la protecció real del medi natural i la seva biodiversitat i fer-la compatible amb el desenvolupament sostenible de les activitats que s'hi desenvolupen (Llei de declaració PN, 2010).

Com ja s'ha comentat, a la zona, els sectors econòmics més rellevants són: el turisme i l'activitat agrària. Com destaca Capellà (2012b), per aquestes activitats econòmiques la qualitat del territori és molt important: pel sector turístic, l'entorn natural és matèria primera del producte turístic que ofereix, per tant, la seva degradació devalua la qualitat i cotització del producte i pot fer-lo viable només en segments de mercat poc exigents i poc rendibles. Així mateix, pels productes agroalimentaris els paisatges rurals o marins ben ordenats i conservats són un dels components bàsics de la seva imatge de marca, i la figura del PN pot contribuir a la valoració del productes locals.

Segons l'Informe EuroParc España a l'Estat Espanyol s'estima que el nombre total de visitants als Parcs Naturals se situa entre 26 i 36 milions de visites l'any, a més l'afluència turística, tant nacional com internacional als PN ha augmentat en l'última dècada a un ritme del 2% anual i es converteix en un mercat a l'alça (Capellà et al. 2009). A Catalunya, cada any visiten els parcs més de 3 milions de persones, amb una despesa personal d'entre 20 i 50 euros al dia, la qual cosa suposa un impacte sobre el territori de 100 milions d'euros. (Pla de Gestió dels Espais Naturals a Catalunya, 2014-2016). Evidentment, la tipologia de visitants ve determinada per la situació de cada PN i per les accions que fa l'equip gestió corresponent per la seva promoció turística. Els PN situats al litoral català són els que atrauen una tipologia de visitants més diversa en la qual trobem turistes espanyols, europeus i propietaris de segona residència, normalment de l'àrea metropolitana (Capellà et al. 2009). Com destaquen Capellà (2012a) i Capellà et al. (2009) la demanda turística més pròxima a les zones litorals catalanes fa temps que s'està modificant. El turisme de "sol i platja" continua representant una part important de la demanda però destaca l'augment en la demanda d'activitats de lleure complementàries.

És perceptible una exigència cada vegada més notable per part dels consumidors cap a productes més singulars, que siguin representatius del territori, de la seva estructura socioeconòmica i que generin noves experiències als visitants. Així, veiem que alguns productes que es van començar a desenvolupar tímidament a partir de la dècada dels noranta com a complement a les estades tradicionals de vacances s'estan transformant en productes substitutius que atrauen l'interès de segments creixents de consumidors. El litoral continua essent un dels espais més preuats per les estades de vacances i per tant, cal incorporar aquests valors territorials i adaptar els serveis i productes a les noves demandes dels consumidors (Capellà, 2012a: 180).

Aquestes tendències són creixents entre el turisme nacional, però també i de manera especialment rellevant provenen de la demanda Europea. El turisme sostenible i responsable amb el medi ambient és una estratègia que engloba aquestes demandes. Precisament, la zona del Baix Ter, disposa d'un conjunt important de recursos naturals i culturals que poden potenciar el

turisme, i reforçar la demanda estrangera. A la zona, l'estratègia de valorar els espais naturals per potenciar el desenvolupament turístic no és nova. La protecció de la zona marina de les Illes Medes ha estat d'importància cabdal pel desenvolupament econòmic de la zona.

La Reserva Marina de les Illes Medes ha contribuït molt notablement al desenvolupament econòmic de l'Estartit. L'espai de protecció ha generat la creació de nous llocs de treball (més de 200 vinculats a les activitats turístiques que s'hi realitzen), l'allargament de la temporada turística convencional, la creació de noves empreses i el reposicionament de la imatge turística de l'Estartit. (Capellà et al. 2009: 42)

Així mateix també cal destacar l'impacte indirecte:

l'estimació de la despesa indirecta en allotjament, establiments comercials i altres serveis, donava com a resultat que l'any 2009 l'impacte econòmic de la protecció de les Illes Medes es podia xifrar en més de 10 milions d'euros anuals (...) Per molts establiments i empreses del municipi que es beneficien de l'activitat d'immersió directament o indirectament, la durada de la temporada turística s'ha allargat de 3 mesos a 7 mesos, les immersions es distribueixen de forma cada vegada més homogènia i tot i la reducció del nombre absolut d'immersions, la millora del fons marí i la valorització del destí ha permès augmentar les tarifes (Capellà, 2012a:174).

Totes les empreses turístiques del Municipi de Torroella de Montgrí i l'Estartit destaquen l'èxit d'aquesta regulació. Les activitats vinculades al medi marí compten amb un potencial molt important per atendre una demanda internacional que es troba en creixement. A més, la majoria d'activitats són compatibles amb la protecció del territori (Capellà et al, 2009). Cal tenir present que una excessiva freqüència de visitants, pot afectar negativament el paisatge, els hàbitats, la fauna i la flora, així com disminuir la qualitat de l'experiència turística i el prestigi de l'espai. És necessària doncs, una gestió racional dels fluxos per assegurar la funció turística dels espais protegits. El PN és un pas més per garantir aquesta protecció i evitar que es repeteixin sobrecarreges similars a les donades anteriorment a la zona⁶.

Pels empresaris turístics del municipi la creació del PN pot impulsar de manera definitiva aquest model turístic de qualitat. Pels sector turístic de fora del municipi de Torroella de Montgrí i l'Estartit, l'aprovació del PN suposa la limitació de certes de les activitats tradicionals

⁶ Després de la regulació del 1983, en poc temps, la restricció de la pesca i les mesures de protecció van permetre una recuperació espectacular de la fauna marina, Així, es va incrementar de manera destacada les activitats de busseig, i a principis dels noranta el que destacaven era la quantitat i diversitat d'ulleres, tubs, aletes i bombolles. Fins i tot, una revista francesa de busseig va publicar un article on caracteritzava les Medes com, la fàbrica del busseig. S'estava perdent la singularitat i qualitat que havia portat a la seva protecció. Així mateix, l'impacte ecològic sobre la biodiversitat va començar a ser preocupant. El nombre de centres de busseig es va multiplicar en pocs anys i la seva activitat no es desenvolupava sota paràmetres de sostenibilitat. La manca d'un control sobre la capacitat de càrrega provocava que l'activitat principal dels centres de busseig fos únicament la de transportar submarinistes a les illes, donant un servei amb poc valor afegit. (Capella, 2012a)

vinculades al turisme de “sol i platja”, però, la figura del PN és especialment rellevant per situar la zona en mercats turístics destacats i comporta alternatives de desenvolupament molt factibles. Les activitats de busseig no són les úniques que es poden realitzar. El PN inclou els espais del Massís del Montgrí i el Baix Ter, ambdós d’atracció paisatgística destacada. A l’entorn d’aquets espais protegits s’ha generat un conjunt d’activitats que complementen l’oferta més estrictament vinculada a la visita al PN o a les activitats marines. En els darrers anys s’han consolidat activitats responsables amb la natura i atractives en termes d’oferta i demanda, com per exemple, activitats de ciclisme, equitació, activitats esportives etc. (Capellà et al. 2009 i Calvé 2008)

En aquest sentit, el PN pot tenir dos grans potencialitats, per una banda pot contribuir a captar nous segments de demanda que busquen i valoren aquest tipus d’ofertes de turisme de natural; generalment demanda provinent d’Europa, més habituada a visitar aquets tipus d’espais. Així mateix, l’objectiu és millorar la imatge turística del Baix Ter, per tal de reforçar la demanda habitual, sobretot la que prové de l’àrea metropolitana. D’altra banda, la creació d’una marca turística amb origen al PN acompanya i reforça el turisme gastronòmic, cultural i familiar de rellevància destacada a la zona. (Capellà et al. 2009). Pel municipi de Pals, adherit al *moviment slow*, la consolidació del PN està directament vinculada amb aquesta nova manera d’entendre el turisme, més respectuosa i que valorar les activitats i els productes sostenibles i locals. El conjunt de sector serveis (de provisió privada) pot beneficiar-se indirectament del PN. Segons estimacions de Capellà (2013) l’impacte econòmic indirecte del PN pot arribar als 100.000 euros anuals, només de despesa en alimentació i comerç. D’aquesta manera, la figura del PN permet integrar quatre línies estratègiques claus en temes de desenvolupament turístic: 1) consolidar i millorar l’oferta existent, 2) invertir en un model de turisme sostenible, 3) dotar al territori de valor afegit per promoure l’activitat turística i 4) desenvolupar nous productes adaptats a la demanda actual (Capella, 2013).

En resum, la relació entre turisme i conservació ambiental és una tendència creixent a nivell global, especialment a Europa, i se’n reconeixen beneficis que transcendeixen dels casos específics, a la zona se sap que l’atractiu paisatgístic i natural és clau per mantenir el turisme actual i obrir-se a nous mercats i oportunitats. L’alternativa de “turisme sostenible” és l’única viable a mitjà i llarg termini i cal que tots els empresaris turístics de la zona cooperin per consolidar l’estratègia i així garantir més oportunitats turístiques.

Pel que fa referència a les estratègies per integrar la conservació ambiental i l’activitat agrària, tot i que n’hi d’aplicables a nivell general, la majoria són més dependents del context, el tipus de producció agrària i l’estructura de propietat de la terra. Requereixen una estructura de gestió

molt ben dissenyada i la cooperació entre agricultors, tècnics del PN i la resta de sectors econòmics. El principal avantatge de les figures de protecció ambiental de les zones agràries és que frenen la reducció de la superfície agrària sovint molt perjudicada per l'expansió urbanística. Així, els PN reconeixen que l'activitat agrària és fonamental per conservar els valors naturals i és un element clau per definir i mantenir els usos del sol. També a nivell general, i seguint Capellà (2013) i Sarrias (2013) el PN pot impulsar l'activitat agrària i la producció ecològica. L'activitat agrària d'aquestes característiques protegeix els ecosistemes, permet mantenir la biodiversitat i millorar la connectivitat biològica, a més es reconeix com un element de valor afegit que garanteix la qualitat i l'origen dels productes, fomenta la denominació d'origen i per tant, els incentius de mercat poden corregir l'increment de costos de producció. En aquesta línia, segons la diagnosi realitzada al Pacte Territorial (2006) la zona del Baix Ter és una zona geogràfica altament valorada i en la qual ja existeixen productes autòctons de qualitat. Així mateix, es reconeix un increment de la demanda de productes alimentaris de qualitat, i un increment dels consumidors (turistes i mercats propers a Catalunya). L'agricultura produïda dins l'àmbit del PN té més projecció en catàlegs i fires, per tant, el PN representa una oportunitat per consolidar i vendre la marca del Baix *Empordà*.

Més enllà de l'opció de valorar els productes, cal destacar que les terres agrícoles a la zona generen un benefici econòmic molt menor en comparació a les zones urbanitzades o urbanitzables; per això el sector reclama més reconeixement. Com destaca Jordi (2003), sovint a la zona del Baix Ter la relació entre desenvolupament local i protecció ambiental s'ha centrat molt en la revalorització de productes turístics i no s'han tingut tant en consideració altres mesures pel sector agrari. Aquestes són més complicades de dissenyar i requereixen la cooperació total dels agents del territori. A més, els beneficis s'obtenen més a llarg termini. A Catalunya comptem amb dos exemples de PN amb estratègies i resultats diferents pel que fa la integració de la conservació del territori amb l'activitat agrària. Al Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa s'han desenvolupat amb un èxit destacat; segons Jaume Vicens (entrevistat 2) la zona havia estat (amb anterioritat al PN) un espai d'interior deprimat econòmicament i en la qual, l'estructura de propietat de la terra estava més repartida entre diversos propietaris agrícoles. Tot i que en inici hi va haver oposició per part del sector; de seguida es van crear els òrgans i instruments de gestió corresponents per garantir la cooperació amb el sector agrari i per això s'han donat resultats molt positius. Pel contrari, l'estratègia agrícola al Parc Natural dels Aiguamolls de l'Alt Empordà, ha estat poc destacada. La gestió ha estat molt més lenta i no s'ha aconseguit integrar ambdós objectius. En el cas del Parc Natural Illes Medes i Baix Ter, la llei de declaració del PN (2010) reconeix explícitament l'important paper ambiental i econòmic dels arrossars i, en general, de l'activitat agrària a la zona del Baix Ter; per això s'han delimitat terrenys en què l'ús preferent és l'agrari (en concret a l'Estany de

Belcaire i als arrossars de Pals). En aquests àmbits es duren a terme, accions i mesures de foment d'aquesta activitat i de compatibilització amb la conservació del patrimoni natural. A més, es permet el canvi de conreu (sempre prèvia autorització del PN). S'ha de considerar que els espais agraris situats dins la zona protegida estan sotmesos a més control, més limitacions i més sancions, pel contrari, aquelles terres pròximes al PN però fora de l'àmbit de protecció no. És important, doncs, contemplar incentius selectius per els agricultors més enllà de la "valoració del producte"; per exemple, mitjançant subvencions, projectes estratègics etc. El PN del Montgrí les Illes Medes i el Baix Ter té les característiques necessàries per impulsar una estratègia agrària exitosa, però no és garantia d'èxit, perquè s'ha de dissenyar una estratègia comuna i s'ha de treballar per un objectiu a llarg termini.

Finalment, i més enllà de valorar l'impacte del PN en els sectors econòmics. La creació d'un PN té avantatges molt destacats per la societat civil. Com destaquen Capella (2012b) i Sarrias (2013) té impactes positius per la qualitat de l'aire i l'aigua, millora la formació i la sensibilització ambiental i a més destaca el valor estètic de viure en un entorn protegit i cuidat. Cal destacar que al voltant dels espais protegits apareixen nombrosos llocs de treballs de qualitat que s'hi vinculen de manera directe o indirecte, per exemple, d'informació i educació ambiental, d'administració i suport, de preservació del patrimoni natural i cultural, d'ordenació del territori etc. (Mallarach, 2008; Capellà, 2012b). En conclusió, el patrimoni natural i paisatgístic pot ésser una font de creació d'ocupació vinculada al turisme estable i de qualitat, així com la valorització de productes locals i la creació de noves activitats lligades a la protecció; sempre i quan es doni en una situació de consens i voluntat política i social per construir un model de creixement cooperatiu més responsable i més igualitari.

IV. Postura dels agents implicats en el procés

Com ja s'ha comentat, les característiques de la zona del Baix Ter i el gran nombre d'actors socioeconòmics implicats fan que les posicions entorn la protecció ambiental i en concret, respecte el PN siguin molt diverses. En línies generals, el debat no s'ha articulat entorn la conveniència del PN; les principals al·legacions s'han relacionat amb els límits i la inclusió de certes zones dins la figura de protecció. Tanmateix, sí que es detecten diverses maneres d'entendre la protecció ambiental, més enllà de discutir la figura del PN. Generalment, les demandes de les entitats han coincidit pels sectors esmentats a l'apartat II. Així doncs, la posició dels agents s'ha organitzat bàsicament per sectors i predomina el consens entre les entitats del mateix sector econòmic o social. Cal destacar, també, el pes del marc municipal ja que la posició dels ajuntaments ha incidit en la posició dels agents definint diferències destacades entre les entitats del mateix sector però de diferent municipi.

L'oposició més frontal al PN s'ha defensat per part de *Plataforma Defensem Catalunya*, una entitat en defensa del territori. El seu representat denunciava a la compareixença al parlament (2010) una forta discriminació cap a totes aquelles entitats que s'oposaven a la creació del Parc. Des de l'entitat és recalca que el PN és un instrument que vol canviar la societat i dóna prioritat als interessos mediambientals davant d'altres que l'entitat considera més "lícits i respectables" com els interessos dels propietaris i agricultors de la zona. L'entitat denunciava un integrisme mediambiental que posa en perill l'organització social i cultural del territori. Així mateix, el sindicat d'empresaris agraris, *l'Institut Agrícola de Sant Isidre* també s'ha manifestat en contra de les figures de protecció ambiental i es manté pessimista pel que fa la gestió i eficiència de les mateixes (Jordi, 2010). Pel contrari, la resta d'entitats i representants han discutit i qüestionat els límits, els usos i algunes de les figures de protecció, ja sigui per ampliar-lo o reduir-lo.

Des de l'Ajuntament de Torroella de Montgrí, independentment de l'equip de govern, s'ha defensat la creació del PN i la consolidació d'un model econòmic i social respectuós amb els ecosistemes naturals. És el municipi que més hectàrees aporta al PN, la majoria però, són de titularitat pública i no s'inclouen zones agrícoles; això fa que defensar el PN sigui molt més senzill en termes de conflicte amb la societat civil. Per tal de consolidar l'aposta per la protecció ambiental i el desenvolupament local, l'Ajuntament va crear l'any 2008 la *Càtedra d'Ecosistemes Litorals Mediterranis* des de la qual es promou l'estudi científics en l'àmbit de l'ecologia a les zones que forment part del PN (Montgrí, Illes Medes i Baix Ter). A partir de criteris tècnics, el representant de la Càtedra ha defensat la creació PN i la inclusió dels terrenys dels Aiguamolls del Baix Empordà i les zones agrícoles de Pals dins l'espai protegit ja que declarava "era quelcom fonamental per garantir la connectivitat ecològica dels ecosistemes i la conservació de les zones"(Quintana, 2010). La Càtedra, juntament amb l'Ajuntament, també

s'encarrega de divulgar el coneixement científic entorn els sistemes costaners i les seves característiques ecològiques.

Com destaca J. Pujol al municipi s'ha fet un esforç per buscar el consens entre els agents socials, així doncs, s'han considerat totes les posicions, i s'ha contribuït a difondre les diverses opinions. El PN i la protecció ambiental han estat temes considerats en moltes de les publicacions municipals. També seguint J. Pujol, si bé no es dona un consens unànim entre tots els agents socials de Torroella i l'Estartit, sí que destaca una visió general positiva entorn el PN i els seus beneficis pel desenvolupament local. És precisament el paper de l'Ajuntament el que ha fet que les entitats ecologistes al municipi no hagin tingut un pes fonamental per situar el problema a l'agenda política i fer pressió (com és el cas de les entitats ecologistes alt empordaneses). Tot i que destaca, el paper de *Gent del Ter*, les seves demandes van encarades als problemes de gestió de l'aigua i no es realitza una crítica frontal a la gestió de l'Ajuntament.

Tanmateix sí que hi ha hagut oposició al PN, bàsicament per part dels empresaris i entitats turístiques, vinculades a les activitats nàutiques a les Illes Medes. Aquests, han defensat amb matisos la creació del PN. La protecció de les Medes és anterior a la constitució del PN i com ja s'ha exposat ha generat un impacte econòmic molt important. Des de les entitats turístiques del municipi es percep el PN com una oportunitat, però s'han manifestat en contra de la declaració de l'arxipèlag de les Illes Medes Reserva Natural Integral. La part terrestre de les Medes fins ara no estava protegida per la llei, només pel PEIN (Pla d'Espais d'Interès Natural). La declaració de la zona reserva natural integral significa que només s'hi podrà accedir i actuar amb l'autorització prèvia de l'òrgan gestor del parc; no s'admetrà l'extracció ni la recol·lecció de minerals, roques, fòssils, plantes o animals, llevat de l'associada a activitats de recerca científica i maneig de l'espai protegit, convenientment autoritzades per l'òrgan gestor. (Pinilla, 2010). Durant el període d'algacions, Jordi Ponjoan, director del *Club Nàutic l'Estartit*, ressaltava la importància del Club Nàutic i la resta d'entitats com a dinamitzadores de l'activitat econòmica de la zona. Aquestes entitats són elements claus de promoció econòmica i organitzadors d'activitats turístiques i esportives a la zona i per això manifestava la seva oposició als límits generals del Parc, sobretot marítims, entenent que aquest podien afectar negativament al desenvolupament econòmic. Un cop aprovat el PN en general, des del sector se'n fa una valoració positiva però amb reserves. Des del *Club Nàutic l'Estartit* i *l'Estació Nàutica* es considera el PN una bona eina de dinamització econòmica; de fet, les entitats van reclamar que es canviés el nom del "Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, pel de "Parc Natural de les Illes Medes, el Montgrí i el Baix Ter" per fer més visible la marca "Illes Medes" ja que segons aquestes entitats són el principal reclam de la zona i havien de precedir qualsevol nom per tal d'atraure visitants. Així mateix, des d'aquestes entitats es ressaltava la necessitat de

redactar un pla d'usos de manera immediata i que permetés compatibilitzar la protecció de les natura amb les activitat turístiques (Ajuntament de Torroella de Montgrí, 2011)

Pel contrari, fora de Torroella de Montgrí, les reaccions al PN han estat més diverses. Des de l'Ajuntament de l'Escala⁷ es va valorar positivament la creació del Parc; no obstant això van manifestar la seva oposició al corredor per unir-lo amb el Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà. S'afirmava que aquestes zones ja estaven prou protegides en l'aspecte urbanístic i subratllava que no responien a la realitat geogràfica del Parc, centrada en el massís del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter. Tanmateix, l'Escala reclamava que l'oficina del PN estigues al municipi, tot i no haver col·laborat de manera destacada durant el període de disseny del PN i ser dels municipis que aporta menys hectàrees (Jordi, 2008). L'Escala és l'únic municipi alt empordanès amb hectàrees dins el PN. Al municipi, les reivindicacions dels grups conservacionistes, especialment IADEDEN-Salvem l'Empordà han estat d'importància cabdal per denunciar la degradació i l'explotació urbanística del territori i col·locar el debat al centre de l'agenda política (Aflama et. al 2007).

Les reaccions més destacades en contra del PN han estat les del sector meridional del Parc, des dels municipis i entitats de Pals, Fontanilles i Palau-sator. Durant la discussió de l'Avantprojecte de llei la *Comunitat de Regants del Rec del Molí de Pals* i l'*Associació de Defensa Vegetal de l'Arròs de Pals* van rebutjar incloure-hi els arrossars. Totes aquestes entitats consideraven que comportaria la possibilitat d'expropiació dels terrenys i la prioritització de l'ús ambiental per sobre de l'ús agrari. Unió de Pagesos demanava també, l'exclusió de tota la zona agrícola del Parc, i totes les entitats denunciaven que la inclusió impossibilitava canviar el tipus de conreu. No obstant, d'acord amb Montaner (2010) els espais agraris on es conrea l'arròs són àrees palustres de terrenys argilosos i de mal drenatge especialment adequats per aquest conreu i en les quals altres conreus típics de la zona no són viables. La llei de declaració del PN (2010) considera el conreu de l'arròs com una activitat a protegir i potenciar per la gran diversitat d'espècies animals que acull (Barriocanal i Parera, 2004) per això, la coincidència del conreu de l'arròs en aquestes àrees palustres es va utilitzar com a criteri tècnic per justificar la inclusió dels espais agraris de Pals i Bellcaire dins el PN (Quintana, 2010).

Per defensar la seva postura, des del sector agrari han argumentat que els espais agrícoles que han estat inclosos al PN ja eren espais protegits pel Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN) per la Xarxa Natura 2000 i per tant, no hi havia perill de degradació de l'espai. A més el col·lectiu

⁷ A diferència de l'Ajuntament de Torroella de Montgrí i l'Estartit, l'Ajuntament de l'Escala no ha liderat el procés sinó que s'ha mantingut el marge i en funció del context i dels votants ha promogut mesures en la línia de protecció o pel contrari, d'urbanització i explotació ambiental. Per aquest motiu, al municipi la reacció de les entitats conservacionistes ha estat més destacada.

insisteix en ressaltar el seu paper històric en la protecció de l'entorn del Baix Ter. Com destaca Albert Grassot (Arrossaire de Pals) “En el fons és gràcies al sentit comú, la cura i l'esforç de moltes generacions pageses que han modelat aquest territori i l'han transformat en el que és avui”(Ajuntament de Torroella de Montgrí, 2011) Així mateix, a la compareixença al Parlament el representat de ADV Arròs de Pals destacava: “son molt anys que els agricultors hem cuidat el paisatge i hem mantingut els usos del sol i això no s'ha tingut en compte.”

Durant la discussió s'han utilitzat referències a la situació de la pagesia a altres parcs de Catalunya, especialment al Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà, com a exemple negatiu, i al Parc Natural de la Garrotxa com a exemple de bona gestió. En general des del sector s'ha reaccionat de manera negativa a la possibilitat d'integrar els interessos agrícoles amb la protecció del medi natural. A la compareixença al Parlament els dos representats del sector (Unió de Pagesos i ADV Arròs de Pals) destacaven que tots els agricultors consideraven que el model de la Garrotxa no era vàlid pel cas del Baix Ter i declaraven “si la majoria d'agricultors ho creu, serà per alguna cosa.”

Per la seva banda l'Associació Turística de Pals també va reclamar que s'excloués la platja de Pals. Argumentava que era l'actiu turístic més important del municipi i que es condicionava el futur de la zona en matèria turística, a més des de l'entitat asseguraven que el PN tindria un impacte econòmic molt negatiu i provocaria la pèrdua de centenars de llocs de treball i el tancament d'indústries i empreses (Jordi, 2010).

Els alcaldes de Pals, Palau-sator i Fontanilles es van unir també al rebuig al Parc Natural. En el cas del municipi de Pals l'equip de govern format per Convergència i Unió i el Partit Socialista rebutjava incloure-hi els arrossars i la platja de Pals, mentre que l'oposició, formada per Esquerra Republicana de Catalunya i Independents per Pals veia bé en línies generals la proposta. En el cas de Palau-sator l'oposició al PN era unànime i reclamaven l'exclusió completa del municipi (Jorid, 2010). Diverses d'aquestes entitats i ajuntaments van signar un manifest conjunt de rebuig a l'Avantprojecte amb el títol “Parc Natural, així no!”. En el document es reclamava l'exclusió de les zones agrícoles i de la platja de Pals. D'aquesta manera la superfície en aquests tres municipis passaria de 727 ha a 83 ha i s'exclourien els termes de Fontanilles i Palau-sator. Així mateix, de nou recordaven que els arrossars i la platja de Pals no eren “territoris amenaçats”, ja que estaven preservats per les figures de protecció anteriorment mencionades. El manifest fou signat pels alcaldes de Pals, Palau-sator i Fontanilles, responsables de CiU i el PSC de Pals, la Comunitat de Regants del Rec del Molí de Pals, l'Associació de Defensa Vegetal de l'Arròs del Molí de Pals, l'Associació de Turisme de Pals, les comunitats de propietaris Golf Mar I i II i Villa de Golf i l'Associació de Caçadors de Pals i

Regencós (Jordi, 2010). Així doncs, les demandes de sectors econòmics amb necessitats molt diferents es van unir per oposar-se a la figura de protecció.

Per la seva banda, les entitats ecologistes van presentar al·legacions per reclamar que s'ampliessin els límits del parc. *L'Associació de Naturalistes de Girona* veia bé la inclusió dels diversos tipus d'ambients presents a la zona ja que això garantia la connectivitat dels ecosistemes. Les entitats conservacionistes varen impulsar un manifest que defensava un PN "sense rebaixes" per assegurar que es mantinguessin els espais agraris i la platja de Pals, així mateix, van reclamar als ajuntament que actuessin amb més responsabilitat en la "defensa real dels interessos col·lectius i la salvaguarda de la identitat territorial." Des de les entitats conservacionistes l'oposició en bloc al PN des dels ajuntament i entitats de la zona meridional es va interpretar com una estratègia conjunta per defensar els interessos privats. En el procés de discussió pública varen fer evident en nombroses ocasions que les reivindicacions dels sectors turístic i agrari no responien a l'interès general. Així en un pamflet informatiu lligat al manifest "Les persones i entitats que han fet al·legacions contra l'Avantprojecte tenen tot el dret de presentar-les però considerem que son errònies i mal fonamentades, estan plenes de falses pors i prejudicis manipulats. La conservació del territori no emet egoismes individuals, el parc s'ha de defensar en la seva integritat i no es pot trossejar". Els entrevistats, J. Pujol i J. Vicens també han destacat que els interessos individuals d'alguns empresaris turístics que també són propietaris de terres agràries han contribuït a generar aquest discurs en contra del PN. J. Pujol declarava "hi ha hagut interessos egoistes directes d'un empresari que ha fet lobby en contra del PN". És curiós com s'han unit els interessos agraris i turístics i els ajuntaments els hi han donat suport. J. Vicens també destacava aquesta paradoxa i considerava que si els representats agraris s'oposaven el PN era per mantenir la gestió privada dels espais, no només per desenvolupar l'activitat agrària, sinó per urbanitzar o modificar els usos del sòl si ho consideraven oportú. Així, doncs, es poden detectar dos tipus d'agricultors, els realment preocupats per la protecció dels espais agraris, i aquells que per falta d'informació i confiança no defensen el nou model

Un cop aprovat el PN, les reaccions també van ser diverses. Les entitats ecologistes varen catalogar l'aprovació de PN d'èxit històric; pel contrari, els alcaldes de la zona meridional i les entitats que havien signat el manifest "El Parc Natural, així no!" mostraven el seu descontent amb la Generalitat. L'alcalde de Pals, Joan Silvestre, va assegurar que està "molt emprenyat" per la manera com ha actuat la Generalitat, ja que tot i la promesa de consens no n'hi havia hagut gens. Així mateix, també declarava. "A la gent que ha cuidat el territori durant tots aquests anys no els tenen en compte; en canvi, ells sí que el poden destrossar. La gent no té ganes de construir en aquest territori, la gent té ganes de continuar cultivant arròs i la zona del Baix Ter no està malmesa ni hi ha el perill que es faci malbé" (Pinilla, 2010). Després de

L'aprovació del PN l'opinió homogènia entre el col·lectiu agrari va variar. Abans de l'aprovació del PN cap dels pagesos declarava públicament que aquest podria tenir conseqüències positives per l'activitat agrària. Pel contrari, un cop aprovat, a títol individual alguns han declarat que pot ésser un element de dinamització pels productes agraris de la zona. Com declarava Albert Grassot, arrossaire de Pals a la revista el Montgrí "És possible que el PN sigui positiu si es potencien els valors propis del nostre territori que tant ens identifiquen, no només el patrimoni natural que és molt important, sinó el turisme, els productes tan diversos que es cultiven a les nostres terres i ara dins del parc" (Ajuntament de Torroella de Montgrí, 2011). Cal destacar que tot i les declaracions positives d'alguns dels agricultors entorn les possibilitats del PN, la seva postura és escèptica ja que les futures oportunitats dels pagesos al PN depenen del Pla d'Us i Gestió que encara està en discussió. Seguint amb les reaccions, l'alcalde de Belcaire d'Empordà, Jaume Gifre, assegura que l'aprovació era una bona notícia però criticava la informació oferta per part de la Generalitat. Declarava "Possiblement ha faltat que el Departament hagi estat molt més connectat amb els municipis; no s'han preocupat de fer pedagogia sobre el que és un parc natural" (Pinilla, 2010). Com destacava J. Vicens al voltant del Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter hi ha hagut una discussió molt llarga, s'ha escoltat a tots els agents socials i s'ha negociat la millor opció per el conjunt dels agents i del territori.

V. Anàlisi de la postura: mecanismes explicatius

Sector turístic

La preservació del medi ambient és un bé públic; aquests es defineixen a partir de dues característiques bàsiques: *no exclusivitat* i *no rivalitat*. La primera característica consisteix en que, una vegada produït el bé, no és possible excloure ningú del seu consum, fins i tot a aquells que no han contribuït a la seva producció. La segona característica fa referència al fet que si un individu consumeix el bé no redueix la disponibilitat del mateix pels altres, ni augment els costos de producció. No obstant, es tracte d'un *bé públic impur*, perquè pot esdevenir rival si es càrrega en excés l'espai natural. Tenint en compte aquestes característiques és possible considerar que el problema de consolidar un model turístic sostenible al Baix Ter té una **estructura de dilema del presoner**. En aquesta estructura els empresaris individuals no tenen incentius per fer sostenible la seva activitat. D'acord amb Linares (2007) i Elster (2010) en aquestes situacions l'estratègia individualment racional és no cooperar, actuar com a *free rider*: no invertir cap esforç en l'acció col·lectiva i beneficiar-se'n igualment a causa del principi de no exclusió.

En les accions col·lectives amb estructura de dilema del presoner, la racionalitat individual porta a un resultat col·lectivament irracional. Generalment, aquest tipus de situacions es solucionen mitjançant la intervenció d'un ens extern que obliga a les parts a cooperar. En aquest cas, la creació del PN obliga als agents a moure's cap a l'òptim mútuament cooperatiu i assegurar que tots col·laboren en la preservació de l'entorn natural. Per tant, si fossin racionals tots els empresaris turístic haurien de donar suport al PN, precisament perquè garanteix la cooperació i assegura la conservació ambiental i l'atractiu turístic que s'hi relaciona. No obstant, els empresaris turístics en conjunt s'han mostrat reticents respecte el PN i les restriccions que suposa, per aquest motiu és interessant discutir altres mecanismes que expliquin la seva postura entorn la protecció ambiental i el PN.

Empresaris turístics de Torroella de Montgrí i l'Estartit

La protecció de les Illes Medes és anterior a la constitució del PN i n'és un element bàsic; ha servit d'exemple per exposar quin impacte pot tenir la protecció ambiental en el desenvolupament de destins turístics madurs i ha motivat la creació del PN. Així doncs, des del col·lectiu empresarial del municipi no hi ha hagut l'oportunitat de demanar l'exclusió de la zona de les Illes Medes de l'espai protegit. Per aquest motiu, els empresaris turístics de Torroella de Montgrí no s'han oposat al PN i reconeixen que es tracta d'una oportunitat econòmica molt bona. No obstant, des del sector s'han manifestat en contra dels límits marítims i la restricció d'usos a les Illes Medes, al·legant que aquesta regulació tindria repercussions econòmiques

negatives. Com s'ha explicat a l'apartat III una regulació d'usos estricta garanteix la protecció de l'entorn natural. A més, aquesta esdevindria especialment beneficiosa pels empresaris de Torroella i l'Estartit. La zona té una figura de protecció més restrictiva (Reserva Natural Integral) en comparació amb la zona de la Platja de Pals (espai protegit pel PN). Per tant, una regulació estricta reduiria la diferència entre les activitats permeses a les Illes Medes i les activitats permeses a la zona de Pals, i per tant també la competència entre ambdós municipis.

Així doncs, oposar-se a un Pla d'Usos i Gestió estricta és irracional. En aquest sentit és possible que la seva postura manifesti **miopia temporal**⁸ ja que si no es limiten les activitats marines, els guanys immediats seran positius, però a mitjà i llarg termini les recompenses seran menors, així mateix si no es dissenya un pla estricta, la zona pot perdre competitivitat davant Pals.

Així mateix, un altre possible mecanisme en operació seria **l'aversion al risc**⁹ i **al canvi** per part del col·lectiu empresarial. A la zona, s'ha apostat de manera clara per un model de desenvolupament econòmic més sensible amb les necessitats de l'entorn natural. No obstant, com s'explica a l'apartat I, s'ha constituït el PN però no s'han dissenyat el Pla d'Usos i Gestió l'instrument que delimitarà quines activitats turístiques estaran permeses. Aquesta situació de desconeixença respecte com serà la regulació del PN genera inseguretats entre el col·lectiu empresarial, i pot explicar perquè s'oposen a la regulació d'usos estricta.

Per defensar la seva postura en públic han exposat les seves raons al·legant que el seu paper i esforç ha estat fonamental per consolidar el desenvolupament turístic de l'Estartit i per tant, consideren injust que se'ls restringeix els guanys. Així mateix, han tergiversat les seves autèntiques motivacions perquè han al·legat que la restricció d'usos tindria un impacte econòmic negatiu pel conjunt d'empreses del sector turístic del municipi que no estan directament lligades a les activitats nàutiques. Tanmateix, com s'ha exposat a l'apartat III, l'impacte indirecte no es reduiria.

Empresaris turístics de Pals

Els empresaris turístics de Pals han reclamat l'exclusió de la figura de protecció de les zones turístiques més importants del municipi, especialment de la Platja de Pals. En aquest sentit, *a priori* es podria considerar que la seva postura coincideix amb el patró d'acció de *free rider* ja que estan a favor del PN i d'obligar a la resta d'empresaris turístics a cooperar per la protecció ambiental, però escullen l'estratègia de no cooperar. Tenint en compte aquestes consideracions la seva postura seria **racional** perquè si finalment les zones que reclamaven quedaven fora del

⁸ La miopia temporal és "la tendència a atribuir menys importància a les recompenses en el futur distant que a les recompenses en el futur més immediat" (Elster, 2010: 141)

⁹ L'aversion al risc és la preferència a escollir una opció més segura abans que una opció de canvi o risc però més rendible (Elster, J. 2010, Kahneman, D. i Tversky, A.1984)

PN s'hi permetrien més activitats d'explotació turística. Tanmateix, l'alternativa de turisme sostenible és la única possibilitat beneficiosa del sector a mig i llarg termini, per tant, la seva postura respecte la protecció ambiental els perjudica a ells mateixos i és irracional. Per aquest motiu es podria considerar, de nou que la seva postura s'explica per **miopia temporal** perquè prefereixen el guany immediat a un guany major i estable a llarg termini.

Novament, un segon mecanisme en operació (compatible amb l'anterior) pot ser **l'aversion al risc o al canvi** ja que abans de la constitució del PN a Pals no hi havia cap figura de protecció ambiental i gestió activa. A la zona, el "turisme de sol i platja" ha funcionat molt bé des dels anys 60, no obstant, avui és clar que el "turisme sostenible" és l'única alternativa viable, a llarg termini. Els empresaris coneixen les oportunitats turístiques que suposa el PN i tenen informació respecte la seva rendibilitat futura, però aplicar aquesta estratègia requereix d'un nou plantejament turístic. Aquest fet fa que el col·lectiu prefereixi l'elecció menys rendible però coneguda.

Per defensar la seva postura pública des de l'Associació Turística de Pals ha argumentat que la creació del PN tindrà un impacte molt negatiu per les empreses del sector i també per la societat civil (veure pàgina 17). Com s'ha comentat anteriorment és fals que la protecció ambiental perjudiqui a la societat civil, al contrari, té efectes molt positius perquè millora la qualitat de l'aigua i l'aire; pot contribuir al desenvolupament d'ocupació de qualitat i en general, té un impacte positiu en la qualitat de vida. Per tant, l'Associació Turística de Pals ha tergiversat les seves autèntiques motivacions tractant de fer passar el seu interès privat com a preocupació pel bé comú. D'acord amb Elster (2010:439) aquesta és una característica bàsica dels processos de discussió pública, "el marc públic obliga a aquells individus únicament motivats per l'interès a presentar les seves propostes polítiques com si fossin motivades per valors imparcials".

Sector agrari

Des del sector agrari l'oposició al PN ha estat destacada. El col·lectiu ha defensat sobretot la gestió privada dels terrenys agrícoles. Tanmateix és possible identificar dos tipus d'agricultors: per una banda, els propietaris agrícoles que tenen com a primera activitat l'explotació agrària i que realment es preocupen per futur del sector i per altra banda, els propietaris agrícoles menys implicats amb l'activitat agrària i que prefereixen desvincular-se'n. Per determinar que explica la diferència entre ambdós tipus s'hauria d'estudiar específicament el col·lectiu agrari del Baix Ter. A grans trets, es pot especular que poden tenir diferents oportunitats, alternatives o valors. Per exemple, alguns propietaris agrícoles tenen més superfície que d'altres; alguns complementen l'activitat agrària amb la propietat d'apartaments turístics i cases rurals, pel contrari, pels altres l'activitat agrària és la única font d'ingressos.

Propietaris agrícoles amb una preferència més feble per l'activitat agrària

Com s'exposa a l'apartat III les terres agràries són cada vegada menys rendibles, i la població que s'hi dedica s'ha envellit notablement. Així doncs, per alguns propietaris agrícoles l'activitat agrària pot ésser un complement secundari a la seva activitat principal, o be per una qüestió generacional (per exemple, poden està a punt de jubilar-se). Per aquest col·lectiu urbanitzar o vendre les terres és més interessant, per tant, la seva postura pot ésser una manifestació **d'interès egoista**. Al formar part del PN les possibilitats de construir o vendre els terrenys per sobre del preu agrícola desapareixien i això els perjudica directament. Aquesta motivació pot explicar perquè el sector agrari s'ha associat amb el sector turístic durant el període d'al·legacions, tot i que *a priori* els seus interessos són oposats. Així mateix, només ha estat *Unió de Pagesos* l'entitat que ha sol·licitat la possibilitat de crear un "Parc Agrari", la resta no han reclamat mesures agràries especials, fet que indica poca preocupació per l'activitat agrícola, ja que els possibles incentius per l'activitat agrària que es relacionen amb la creació del PN no els hi interessien.

Propietaris agrícoles preferència més forta per l'activitat agrària

A diferència del col·lectiu anterior, el gruix dels propietaris agrícoles es preocupa per l'impacte del PN en l'activitat agrària. Com s'ha argumentat a l'apartat III, el PN reconeix el conreu de l'arròs com una activitat a potenciar i destaca que el conjunt del sector agrari podria beneficiar-se de la creació del PN a través de la consolidació d'una estratègia agrària cooperativa. En canvi, si no s'introdueix cap canvi a l'activitat agrària al Baix Ter, aquesta serà cada vegada menys rellevant, cosa que els propietaris tenen clara en general. No obstant, ells s'oposen a la inclusió dels terrenys agraris dins el PN.

La majoria d'arguments per defensar l'impacte positiu de l'activitat agrària dins el PN van en la línia de valorar els productes agrícoles i millorar-ne la publicitat i la comercialització. Pel contrari, s'han definit poques estratègies complementaries i que se centrin en l'activitat agrària (l'ús de productes, el tipus de tècniques, subvencions i assegurances, mesures agro-ambientals etc.). Falten incentius concrets pels propietaris que formaran part del PN. Així mateix, mentre que per l'activitat turística l'impacte de la protecció ambiental en la seva activitat s'ha demostrat molt positiu, per l'activitat agrària les experiències són més diverses: al PN de la Zona Volcànica de la Garrotxa s'ha desenvolupat una estratègia comuna amb èxit. Pel contrari, a al PN dels Aiguamolls de l'Empordà no s'ha aconseguit dissenyar una bona gestió en termes agraris. Probablement aquesta falta d'informació i de referents clars respecte l'impacte de la protecció en l'activitat agrària explica, en part, perquè els agricultors s'oposen al PN. Per tant, en aquest sentit, la seva postura podria entrar dins de la conducta **racional**.

No obstant, durant la discussió pública el sector ha apel·lat molt a la identitat del col·lectiu (identitat rural) i a la capacitat dels agricultors per gestionar l'activitat agrària i protegir l'entorn natural. Precisament aquesta apel·lació a la identitat pot indicar que les seves creences entorn el PN no són en realitat racionals sinó que estan esbiaixades per **prejudicis** respecte la gestió dels (futurs) tècnics del PN, el criteri dels polítics, les entitats ecologistes i en general respecte la capacitat dels altres sectors per entendre el funcionament dels terrenys agrícoles.

Pel que fa referència la seva posició pública, des del sector agrari no s'han tergiversat les preferències perquè han defensat els seus interessos i sempre han fet referència a l'impacte del PN en l'activitat agrària. No obstant, han utilitzar arguments poc creïbles i han tergiversat part de la informació.

Així mateix, respecte la seva postura pública, és rellevant destacar que, tot i que dins el sector agrari hi ha interessos diferents, la seva postura a estat molt homogènia. Val la pena discutir breument si aquest consens és real o si, per contra, alguns propietaris tergiversen la seva postura en públic. La informació discutida permet intuir que es tracte d'una posició real; la gran majoria d'agricultors s'oposen al PN i ho manifesten com a sector. Així mateix, el sector ha apel·lat de manera recurrent a aquesta posició homogènia, destacant en varies ocasions que si tot el col·lectiu agrari està en contra del PN és perquè tenen motius. Aquest fet que permet intuir que ha operat una heurística de la prova social (Kuran, 1997)

Per altre banda, no obstant, hi ha alguns elements que permeten qüestionar aquest consens. És interessant considerar que el poder de negociació dels agricultors a nivell individual és molt limitat i depenen molt de la posició com a sector, així doncs, per un agricultor expressar una opinió individual contradictòria amb la posició del col·lectiu li pot comportar sancions informals. Després de l'aprovació del PN alguns agricultors han canviat la seva postura i consideren el PN pot tenir repercussions positives per l'activitat agrària. Tanmateix no van manifestar aquesta postura durant el període d'al·legacions. No es possible saber si els agricultors a favor del PN han estat una minoria o si pel contrari, la gran majoria ha expressat una preferència pública que difereix de la privada i podria haver-se donat un cas **d'ignorància plural**¹⁰ ja que la majoria d'agricultors temen apartar-se de consens.

Finalment, val la pena plantejar una possible conseqüència de la posició del sector agrari respecte la protecció ambiental. Consolidar un model d'explotació agrària sostenible requereix del disseny d'una estratègia a llarg termini, i sobretot de la cooperació entre el sector agrari i d'aquest amb els tècnics del PN. No obstant, des del sector agrícola s'ha definit una situació en la qual el PN és quelcom perjudicial per l'activitat agrària, tot i que aquesta és una creença falsa,

¹⁰ La ignorància plural és dona quan les preferències i creences privades difereixen de les expressades en públic i emergeix un fals consens socials (Elster, J. 2010)

tal i com es justifica a l'apartat III, és possible que motivi una conducta negativa entre els agricultors respecte el PN i la gestió de l'activitat agrària dins l'espai protegit. En conseqüència, si no cooperen és possible que l'estratègia agrària no funcioni i es doni una **profecia que es compleix a ella mateixa**¹¹.

Entitats de la societat civil

Entitats conservacionistes

Els membres de les entitats conservacionistes clarament no actuen guiats per la racionalitat instrumental ja que la participació en moviments socials d'aquest tipus suposa uns costos en termes de temps i recursos, molt superior al del benefici potencial que podrien arribar a obtenir. En aquest sentit, els veïns dels municipis s'enfronten a un dilema del presoner exactament igual que el del cas dels empresaris turístics. Aconseguir pressionar a les administracions perquè apliquin mesures de protecció ambiental constitueix un bé públic, per tant, a nivell individual no hi ha incentius per col·laborar. Així, doncs, els participants en aquest tipus d'associació actuen guiats per algun tipus de norma¹² o de motivació prosocial com l'altruisme o la reciprocitat forta¹³.

Breument, cal destacar que la reacció de les entitats conservacionistes ha variat segons el grau d'explotació ambiental. És probable que les emocions juguessin un paper important aquí. Algunes accions amb un impacte mediambiental negatiu, promogudes pels Ajuntaments, sobretot per l'Ajuntament de l'Escala han generat fortes reaccions de les entitats conservacionistes. És possible que la ira o la indignació provocada expliquin en part aquestes reaccions. Com és sabut, aquestes emocions generen una *tendència d'acció* per castigar l'objecte de l'emoció (Elster, 2010 i Frijda, 1986) en aquest cas, els ajuntaments.

Per defensar la seva postura pública les entitats conservacionistes han utilitzat raons públicament orientades, apel·lant constantment al bé comú i no han tergiversat les seves preferències, han exposat les seves raons. Públicament, han intentat contrarestar els arguments de la resta dels opositors. Com destaca Elster (2010: 438), aquesta és una estratègia molt útil en els debats públics, qüestionar les raons que els altres ofereixen per debilitar la seva credibilitat davant l'opinió pública.

¹¹ La profecia que es compleix a ella mateixa és una concatenació seqüencial de diversos mecanismes d'imitació racional. Una creença inicialment falsa evoca una conducta que finalment fa que la falsa creença esdevingui verdadera (Noguera, 2010 i Michael Biggs, 2009)

¹² Veure per exemple, concepte de norma social i moral en Biccheri, C. (2005) i de norma moral i quasi moral en Elster, J. (2009)

¹³ La reciprocitat forta és preferència per la cooperació condicionada a la cooperació dels altres, i acompanyada de motivació per sancionar (fins i tot assumint costos) als no cooperadors (Camerer, C. 2003; Ernst, F i Gintis, H. 2007)

Plataforma Defensem Catalunya

L'entitat en defensa del territori *Plataforma Defensem Catalunya* s'ha oposat al PN a partir d'un argument de principis. Ha denunciat que el PN és una manifestació d'integrisme ambiental que perjudica interessos privats que l'entitat considera més lícits. És a dir, consideren que els propietaris privats tenen dret a fer el que vulguin amb la seva propietat independentment de quines puguin ser les conseqüències per al territori (un debat en el que no entren). Val a dir que aquesta postura, clarament *deontològica*, encaixa perfectament amb els principis ètics defensats per alguns destacats teòrics de la justícia llibertarians.¹⁴

De nou, per defensar la seva postura no han tergiversat preferències sinó que han exposat les seves raons amb total transparència. Aquest fet pot resultar relativament sorprenent perquè aquest tipus de postures acostumen a generar rebuig social de manera que podríem considerar que la tergiversació hauria una estratègia més efectiva per aconseguir els seus objectius. En aquest sentit, la seva postura ha estat també deontològica: han estat sincers independentment de les conseqüències.

¹⁴ Veure, per exemple, Nozick 1988.

VI. Recomanacions polítiques

Els sectors econòmics (turístic i agrari) han estat els interlocutors més rellevants que s'han oposat a certs aspectes de la creació del PN. La seva postura es pot explicar per una banda per *miopia temporal o aversió al risc* per l'altre per *falta d'informació o creences esbiaixades*. Per millorar la seva postura respecte la protecció ambiental i les possibilitats i oportunitats que deriven del PN s'ha d'intentar: en primer lloc millorar la informació de la que disposen. En segon lloc fer més pedagogia respecte què implica el PN a nivell col·lectiu, especialment a llarg termini. I finalment, cal marcar una pauta clara mitjançant la creació dels instruments de gestió pertinents. Així doncs, es poden determinar quatre eixos bàsic d'intervenció per millorar la gestió del PN.

1) Informació i pedagogia

- Garantir la informació respecte les oportunitats turístiques i agràries que deriven del PN
- Millorar la implicació de la Generalitat en termes d'informació i implicacions del PN especialment en l'activitat agrària.

2) Estructures de gestió. Crear els instruments i òrgans de gestió pertinents és indispensable per reduir la incertesa respecte l'impacte del PN en l'activitat economia i l'entorn natural. S'han de marcar objectius estratègics comuns, per poder portar a terme accions i avaluar-ne els resultats Cal fer efectiva la gestió activa.

- Crear, de manera immediata els instruments de gestió pertinents: el Pla especial de protecció del medi natural i del paisatge i, especialment, el Pla rector d'ús i gestió que delimita les activitats turístiques i agràries permeses en l'àmbit del PN.
- Crear l'estructura de gestió tècnica i nomenar el director del PN.
- Corregir la composició de la Junta Rectora del PN per una més representativa en termes qualitius.

3) Incentius selectius pels propietaris agrícoles que formen part del PN

- Augmentar la difusió de la marca PN: dels productes turístics i dels productes agraris
- Elaborar una estratègia de valoració agrària més enllà de considerar només el valor afegit del producte, per exemple, impulsar mesures agroambientals.

4) Responsabilitat política

- No fer servir el PN com a eina política
- Marcar un full de ruta definit per la protecció ambiental a Catalunya: reforçant la figura de PN i creant xarxes de cooperació entre els PN catalans i amb els PN Europeus.

VII. Conclusions

El Baix Ter és un dels sectors del litoral català amb més diversitat natural. A la vegada, a la zona, s'hi desenvolupen diverses activitat econòmiques amb un efecte directe sobre el territori. L'explotació agrària i la forta pressió humana i urbanística vinculada al turisme fan necessària una gestió activa dels espais naturals per evitar-ne el deteriorament. Per tal d'integrar la conservació ambiental i les activitats econòmiques, fa temps que s'aposta per posar en valor l'entorn natural com a estratègia pel desenvolupament local. Aquesta línia estratègica es consolida l'any 2010 amb la creació del Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter (PN). L'impacte del PN pot ésser molt positiu; l'evidència exposada indica que aquest seria beneficiós pels interessos dels sectors econòmics i pel conjunt de la societat civil. No obstant, encara s'estan dissenyant els instruments i òrgans de gestió i falta consens entre els agents socials del territori.

En el treball, a partir d'un exercici de ciència social qualitativa, partint de recerca bibliogràfica, fonts secundàries i dues entrevistes a experts s'han identificat mecanismes que expliquen la posició dels agents socials respecte la protecció ambiental i la seva estratègia per defensar-la públicament. Del seu anàlisi se n'han pogut considerar algunes recomanacions polítiques que poden millorar la futura gestió del PN.

Pel que fa al sector turístic, la protecció ambiental té una estructura de dilema del presoner. És un bé públic que permet consolidar un model de "turisme sostenible" però cap dels empresaris té incentius per col·laborar individualment. La creació del PN els obliga a moure's cap a l'òptim mútuament cooperatiu, per tant, si fossin perfectament racionals, haurien de donar-hi suport. L'oposició pot explicar-se per *miopia temporal* i/o *aversió al risc* o *al canvi*. Per vèncer les resistències d'aquest sector, cal consolidar una estratègia comuna a llarg termini i crear els instruments de gestió pertinents per garantir la cooperació.

Pel sector agrari, el PN pot potenciar l'activitat agrària ecològica i aportar valor afegit al producte, però falta informació respecte mesures agroambientals. Per aquest motiu, l'oposició al PN podria explicar-se per *racionalitat instrumental*. No obstant, també podria respondre al fet que el sector manifesta *creences esbiaixades* respecte la gestió compartida de l'activitat agrària. D'altra banda, la col·laboració dels propietaris agrícoles és fonamental per garantir l'èxit, de manera que les seves reticències podrien donar lloc a una *profecia que es compleix a ella mateixa*. Per evitar aquest escenari, caldria millorar la informació i fer pedagogia de les possibilitats del PN.

També s'ha analitzat la postura de les entitats del territori. D'una banda, els conservacionistes han actuat motivats per algun tipus de *norma* o *motivació pro social* defensant la creació del PN

i n'han defensat la seva creació de manera pública, exposant honestament les seves raons. Pel contrari, l'entitat Plataforma Defensem Catalunya, des d'una posició típicament *llibertariana*, ha adoptat una postura *deontològica* oposant-se a la creació del PN i a qualsevol altra figura de protecció independentment de les conseqüències i tot i les possibles sancions.

Mitjançant l'anàlisi de la posició dels agents socials respecte la protecció ambiental el treball s'aproxima al debats entorn l'acció col·lectiva, el desenvolupament local i els conflictes territorials. Així doncs, s'ha fet evident que la creació d'un Parc Natural i la consolidació d'un model de desenvolupament sostenible és quelcom complicat que requereix del consens entre els agents del territori i especialment és una qüestió de voluntat política, de les administracions locals i especialment de la Generalitat de Catalunya. La creació del PN garanteix la gestió activa i la cooperació entre sectors i en contextos de crisi, com l'actual, pot marcar la diferència en termes de desenvolupament. No obstant, cal dotar al PN dels instruments i òrgans de gestió pertinents i marcar una línia estratègica clara. La consolidació d'aquest tipus de mesures no pot ser utilitzada com a eina política, ha d'esser consensuada i pensada per esdevenir efectiva.

Finalment, a mode de reflexió cal destacar que l'anàlisi realitzada en aquest treball sobre els conflictes socials que deriven de la protecció ambiental al Baix Ter és només una primera aproximació al fenomen. Per conèixer més a fons el cas i poder realitzar mesures d'intervenció i recomanacions més concretes caldria analitzar de manera més aprofundida la postura de tots els agents socials implicats i considerar de manera més rellevant el context polític i econòmic. Aquest treball vol ésser una primera mirada al cas del Baix Ter, així com una base per la realització de futurs anàlisi o treballs més aprofundits.

VIII. Bibliografia

Ajuntament de Torroella de Montgrí (2013) El Parc Natural, una eina de futur. *El Montgrí. Revista Municipal d'informació i cultura*, nº 36.

Alfama et al. (2007) *Per una nova cultura del territori? Mobilitzacions i conflictes territorials*. Barcelona, Icària Editorial.

Ball-Llosera, J. (2010) Compareixença de Joan Ball-Llosera, portaveu de la Plataforma Defensem Catalunya amb relació al Projecte de llei de declaració del Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, de dues reserves naturals parcials i d'una reserva natural integral. Parlament de Catalunya, Comissió de Medi Ambient i Habitatge 16/03/2010

Biggs, M. (2009) "Self-Fulfilling Prophecies". A Hedström, P. i Bearman, P (eds.) *The Oxford handbook of analytical sociology*. Oxford, New York: Oxford University Press.

Camerer, C (2003) *Behavioral Game Theory: Experiments in Interaction*. Princeton University Press.

Capellà et al. (2009) *Estratègia de desenvolupament de turisme de natura a Catalunya, vinculat als espais naturals protegits*. Generalitat de Catalunya: Departament d'Innovació, Universitat i Empresa, Secretaria de Comerç i Turisme. Novembre 2009. Volum 1.

Capellà, J. (2012a) "La protecció i valorització del medi natural, una estratègia de regeneració dels destins turístics consolidats." A Hereu B. i Quintana X. (eds.) *El fons Marí de les Illes Medes i el Montgrí, quatre dècades de recerca per la conservació*. Torroella de Montgrí. Càtedra d'Ecosistemes Litorals Mediterranis.

Capellà, J. (2012b) *El turisme una eina per dinamitzar l'ocupació i la competitivitat. El repte de les destinacions*. *Jornal of Public Policies and Territori* nº3, octubre-novembre: 1-11.

Capellà, J. (2013) "Regenerating seaside resorts in Costa Brava. The example of Torroella de Montgrí-L'Estartit." Ponència a *Responsible Tourism in Destinations 7*: Barcelona, Catalunya.

Catalunya. Llei 15/2010 del 26 de maig, de declaració del Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, de dues reserves naturals parcials i d'una reserva natural. *Bolletí Oficial de Catalunya*, 31 de maig del 2010.

Clavé, S.A.; Blay, J.; Salvat, J. (2008) *Turismo, actividades recreativas y uso público en los parques naturales propuesta para la conservación de los valores ambientales y el desarrollo productivo local*. *Boletín de la A.G.E.N.*, nº48: 5-38.

Compareixença de Joan Caball, coordinador nacional d'Unió de Pagesos, amb relació al Projecte de llei de declaració del Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, de dues reserves naturals parcials i d'una reserva natural integral. Parlament de Catalunya, Comissió de Medi Ambient i Habitatge 16/03/2010

Compareixença d'un representant de l'Agrupació de Defensa Vegetal de l'Arròs de Pals, amb relació al Projecte de llei de declaració del Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, de dues reserves naturals parcials i d'una reserva natural integral. Parlament de Catalunya, Comissió de Medi Ambient i Habitatge 16/03/2010

Departament d'Agricultura, Ramaderia i Perca (2006) *Pacte Territorial 5*. Alt Empordà i Baix Empordà. Congrés del Món Rural de Catalunya.

Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural. (2010) *Pla de gestió d'espais naturals protegits de Catalunya 2014-2016*. Generalitat de Catalunya.

- Elster J. (2009) "Social norms and the explanation of behaviour." A Hedström, P. i Bearman, P (eds.) *The Oxford handbook of analytical sociology*. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Elster J. (2010[2007]) *La explicación del comportamiento social. Más Tuercas y tornillos para las ciencias sociales*. Barcelona, Gedisa
- Ernst, F. i Gintis, H. (2007) *Human Motivation and Social cooperation: Experimental and Analytical Foundations*. *Annual Review of Sociology*; 33: 43-64
- Frijda, N. (1986) *The Emotions. Studies in emotions and social interaction*. Cambridge University Press.
- IAEDEN (2013) *Al·legacions al Projecte de decret de creació de la Junta Rectora del Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter*. Recuperat el 22/1/2014 des de <http://www.iaeden.cat/Adocs/tecnica/2013/AllegacionsPr.pdf>
- Jordi, M. (2008) El Parc Natural del Montgrí, les Medes i el Baix Ter. Observatori de projectes i debats territorials de Catalunya. 31/12/2008.
- Jordi, M. (2010) El Parc Natural del Montgrí, les Medes i el Baix Ter. Observatori de projectes i debats territorials de Catalunya. 31/12/2010.
- Kahneman, D. i Tversky, A. (1984). *Choices, Values, and Frames* *American Psychologist* 39 (4): 341–350
- Kuran, T. (1997) *Private Truths, Public Lies. The social consequences of preference falsification*. Harvard University Press.
- Linares, F. (2007): "El problema de la emergencia de normas sociales en la acción colectiva: una aproximación analítica", *Revista Internacional de Sociología*, nº46, pp. 131-160.
- Mallarach et al (2008) *Protegits, de fet o de dret? Primera avaluació dels sistemes d'espais naturals protegits de Catalunya*. Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural. Nº15
- Noguera J.A. (2010) *Teoría Sociológica Analítica*. Centro de Investigaciones Sociológicas
- Nozick, R. (1988) *Anarquía, Estado y Utopía*. México, Fondo de Cultura Económica.
- Pinilla, O. (2010) Llum verda al controvertit Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter. El Punt-Avui, 06/01/2010
- Quintana et. al (2008) *Pla de gestió dels espais naturals del baix ter (Torroella de Montgrí i Pals, Baix Empordà)*. Institut d'Ecologia Aquàtica - Dept. Ciències Ambientals Universitat de Girona: 11 de juliol 2008.
- Quintana, X (2010) Compareixença de Xavier Quintana, del Grup de Recerca en Limnologia de Llacunes i Aiguamolls Mediterranis de la Universitat de Girona, amb relació al Projecte de llei de declaració del Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, de dues reserves naturals parcials i d'una reserva natural integral. Parlament de Catalunya, Comissió de Medi Ambient i Habitatge 16/03/2010
- Sarrias, M.J. (2013) "Sustainable tourism and environmental certification." Ponència a Responsible Tourism in Destinations 7: Baelona, Catalunya

LA POSICIÓ DELS AGENTS SOCIALS RESPECTE LA PROTECCIÓ AMBIENTAL AL BAIX TER

Mecanismes explicatius

Júlia de Quintana Medina

INTRODUCCIÓ

- Àrea del Baix Ter (nord-est del Baix Empordà) sector del litoral català amb molta diversitat natural + activitats econòmiques amb incidència directa respecte el territori: explotació agrària i forta pressió humana i urbanística vinculada al turisme → necessària una gestió activa dels espais per evitar-ne el deteriorament.
- Estratègia desenvolupament local: posar en valor el patrimoni natural → Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter (PN) (2010) instrument de gestió activa: garanteix oportunitats pel sector turístic i agrari i és beneficiós per la societat civil. S'estan dissenyant els òrgans i instruments de gestió: constitució de la Junta Rectora (abril 2014)
- Impacte positiu pel conjunt d'agents del territori però falta de consens: oposició per part dels sectors econòmics i algunes entitats socials.

OBJECTIUS

- Analitzar l'impacte previst del PN en el desenvolupament local
- Identificar mecanismes que expliquin la postura dels actors respecte la protecció ambiental i l'estratègia pública per defensar-la
- Elaborar recomanacions polítiques per la futura gestió del PN

METODOLOGIA

Estudi de cas → Exercici de ciència social qualitativa

- Recerca bibliogràfica
- Fonts secundàries
- 2 entrevistes experts

RESULTATS

AGENTS IMPLICATS	SECTOR TURÍSTIC	SECTOR AGRÀRI	ENTITATS DEL TERRITORI		
<p>SITUACIÓ OBJECTIVA</p> <p>↓</p> <p>POSSIBLES MECANISMES</p> <p>↓</p> <p>POSICIÓ PÚBLICA</p>	<p>La preservació de l'espai natural és un bé públic. El model de "turisme sostenible" és l'única alternativa viable però requereix de la col·laboració de tot el sector turístic: ESTRUCTURA DE DILEMA DEL PRESNOER. El Parc Natural obliga als individus a moure's cap a l'òptim cooperatiu – si fossin racionals hi estarien a favor, però no tots ho estan.</p>	<p>Existeixen oportunitats derivades del PN que poden ésser beneficioses per l'activitat agrària però perquè funcionin s'ha de dissenyar una estratègia comuna amb els propietaris agrícoles. S'han desenvolupat les mesures per valorar el producte i millorar-ne la comercialització però hi ha poca informació entorn mesures agroambientals. A Catalunya hi ha pocs referents similars.</p>	<p>Entitats conservacionistes</p> <p>A favor del PN. Demanen l'ampliació de la zona protegida i més responsabilitat per part de l'administració pública.</p>	<p>Entitat en defensa del territori</p> <p>S'oposen a la creació del PN i del model de protecció ambiental.</p>	
	<p>Miopia temporal: si no s'aprova el PN els guanys immediats seran positius, però a mig i llarg termini les recompenses seran molt menors.</p> <p>Aversió al risc o al canvi: aplicar l'estratègia de "turisme sostenible" requereix un nou plantejament turístic. El col·lectiu prefereix l'elecció menys rendible però coneguda.</p>	<p>Interès egoista: poca rendibilitat de les terres agràries → interès d'alguns agricultors per vendre o urbanitzar les terres.</p> <p>Racionalitat: dissenyar l'estratègia agrària és més complicat, pocs referents i falta informació.</p> <p>Creences esbiaixades per prejudicis: respecte els criteris polítics, tècnics i d'associacions ecologistes.</p>	<p>Participació en moviments socials motivats per:</p> <p>Normes</p> <p>Motivacions prosocials</p>	<p>Posició deontològica: oposició al PN des d'un argument de principis llibertarians.</p>	
	<p>Tergiversació de les seves autèntiques motivacions tractant de fer passar el seu interès privat com a preocupació pel bé comú.</p>	<p>Tergiversació de la informació i postura molt homogènia del sector tot i tenir interessos diferents: possible ignorància plural.</p> <p>Conseqüències: possible profecia que es compleix a ella mateixa.</p>	<p>No tergiversació</p> <p>Raons públicament orientades</p>	<p>No tergiversació, han exposat les seves raons honestament independentment de les conseqüències.</p>	

CONCLUSIONS

La creació del Parc Natural, del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter garanteix la conservació dels espais naturals del Baix Ter i pot esdevenir un instrument molt beneficiós pel desenvolupament local (turístic, agrari i pel conjunt de la societat civil) S'han identificat mecanismes pels quals els sectors econòmics s'oposen a la creació del PN i és possible considerar algunes recomanacions per millorar el consens socials i la gestió del futur PN:

- Informació i pedagogia respecte l'impacte del PN en l'activitat econòmica especialment pel sector agrari
- Fer efectiva la gestió activa: crear els òrgans i instruments de gestió pertinents per garantir resultats positius (conservació i desenvolupament) i reduir la incertesa